

KÖRFEZ TİCARET ODASI BOSNA-HERSEK ÜLKE RAPORU

*Körfez Ticaret Odası tarafından Ekim 2018 de derlenmiştir.

İÇİNDEKİLER

1.Genel Göstergeler	3
2.Siyasi ve İdari Yapı	4
3.Ticari ve Ekonomik Yapı	4
3.1.Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar ve Organizasyonlar	5
3.2.Ülkemiz ile Ticari Anlaşmalar	5
3.3.Türkiye-Bosna Hersek Ticari İlişkileri	5
3.4.T.C. Temsilcilikleri	5
4.Sektörel Yapı	5
4.1.Tarım ve Hayvancılık	5
4.2.Ağaç ve Orman Ürünleri	6
4.3.Sanayi Üretimi	6
4.3.1.Metal ve Metal İşleme	6
4.3.2.Otomotiv ve Otomotiv Yan Sanayii	6
4.3.3.Tekstil	7
4.3.4.İçecek	7
4.4.Doğal Kaynaklar ve Madencilik	7
4.5.Enerji	8
4.6.Ulaştırma ve Haberleşme/Telekomünikasyon	9
4.7.İnşaat ve Müteahhitlik	9
4.8.Turizm	10
4.9.Hizmetler	10
4.9.1.Basın-Yayın	10
4.9.2.Bankacılık	10
4.9.3.Perakendecilik	11
4.10.Sağlık Hizmetleri	11
5. Nüfus ve İş Gücü Yapısı	12
6.Dini Yapı	12
7.Ülkeye İhracat Nasıl Yapılır?	12
8.Dış Ticaret Politikası ve Vergiler	12
8.1.İthalat Rejimi	12
8.2.Serbest Bölgeler	13
9.İş İnsanlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar	13
9.1.Şirket Kurulumu	13
9.2.Para Kullanımı	14
9.3.Pasaport ve Vize İşlemleri	14
9.4.Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri	14
9.5.Kullanılan Lisan	14
9.6.Zaman Dilimi & Ülke Telefon Kodu	14

1.Genel Göstergeler

Başkent : Saraybosna

Telefon Kodu : +387

Nüfus : 3.504.000 (2018, IMF)

Ülkedeki Türk Nüfus : 4.000 (2018, DEİK)

İşgücü Nufus : 1.500.000 (2018, BIGMEV)

Yüzölçümü (km²) : 51.209 (2018, BIGMEV)

GSYİH (Milyon \$) : 20.340 (2018, IMF)

KBGSYİH (\$) : 5.806 (2018, IMF)

Büyüme Oranı (%) : 3,20 % (2018, IMF)

Enflasyon Oranı(%) : -1,3 (2018, Dışişleri Bakanlığı)

İşsizlik Oranı : 43,9 (2018, Dışişleri Bakanlığı)

Ortalama Net Maaş : 423 Euro (2018, BIGMEV)

İhracat (Milyar \$) : 6,34 (2018, Dışişleri Bakanlığı)

İthalat (Milyar \$) : 10,42 (2018, Dışişleri Bakanlığı)

Dış Borç : 3.647 Milyon Euro

Doğrudan Yabancı Yatırım Girişi : 214 Milyon Euro

Başlıca Şehirler : Saraybosna, Banja Luka, Zenica, Tuzla, Mostar, Prijedor

Sınır Komşuları : Doğusunda Sırbistan, güney doğusunda Karadağ, kuzey ve batı da Hırvatistan

Önemli Limanları : Önemli deniz limanı yoktur.(Hırvatistan'da ki Poliče Limanı'nı kullanmaktadırlar.)

En Önemli Yatırımcılar : Avusturya(1.3 milyar €), Sırbistan(1 milyar €), Hırvatistan(733milyon €), Slovenya(499 milyar €), Rusya(443 milyar €), Almanya(333 milyar €), İsviçre(273 milyar €), Türkiye(230 milyar €), Hollanda(206 milyar €), Lüksemburg(152 milyar €), İtalya(148 milyar €)

Başlıca İhracat Kalemleri: Metaller, tekstil, orman ürünleri, mobilya, kimyasallar, gıda ve canlı hayvan

Başlıca İthalat Kalemleri: Makine ve ulaşım araçları, kimyasallar, petrol, mineral yakıtlar, gıda

2.Siyasi ve İdari Yapı

Bosna Hersek 14 Aralık 1995 de bağımsızlık kazanmıştır. Bosna-Hersek idari yapı olarak Bosna-Hersek Federasyonu(FBiH) ile Sırp Cumhuriyeti(RS) olmak üzere siyasi, hukuki otoriteye sahip iki entiteden oluşmaktadır. Her iki entitenin de ayrı yasama organları ve hükümetleri bulunmaktadır. Bu iki entitenin yanında Brcko Bölgesi, Merkezi Hükümetin kontrolünde özerk bir yapı olarak yer almaktadır. Bosna-Hersek Federasyonu 10 kantondan oluşmaktadır. Sırp Cumhuriyeti ise kendi içinde bölgeler ve belediyeler şeklinde yapılanmıştır. Ülkenin siyasi yapısının başında Cumhurbaşkanlığı Konseyi gelmektedir. Her üç milletin birer temsilcisinin bulunduğu bu konsey dört yıllık bir süre için göreve gelmekte ve Başkanlık, üyeler arasında sekiz aylık dönemlerle değişmektedir. Ekim 2018 içinde yerel seçimler gerçekleşmiştir.

Cumhurbaşkanının yanında, Parlatentonun altında görev yapan Bakanlar Kurulu diğer önemli bir kurumdur. Başbakan ve dokuz bakandan oluşan Bakanlar Kurulundaki bakanların Konsey olduğu gibi, her birinin diğer milletlerden ikişer yardımcısı vardır. Söz konusu kurumların yanında Temsilciler Meclisi ve Bosna-Hersek Halk Meclisinden oluşan Bosna-Hersek Parlatentosu bulunmaktadır.(Ticaret Bakanlığı, Bosna-Hersek Ticari Ateşeliği, 2018)

3.Ticari ve Ekonomik Yapı

Başlıca sanayi dalları; motorlu araç-tank ve uçak montajı, tekstil, tütün mamulleri, ağaçtan mobilya, küçük ev aletleri, petrol rafinesidir.(Ticaret Bakanlığı, 2018)

Bosna-Hersek, 1992-1995 yıllarındaki savaştan önce önemli ve kuvvetli sanayi kolları (demir çelik, savunma sanayii, çimento, soda, kağıt, alüminyum, uçak yedek parçaları, rafineri, ağaç ve orman ürünleri, kimya ve metalürji) bulundurmaktaydı, toplam istihdam ve üretimin yaklaşık % 50'si bu sanayilerce karşılanmaktaydı. Savaştan önceki dönemde Bosna Hersek'teki üretim faaliyetleri temelde Yugoslavya'nın iç pazarının ihtiyaçlarının karşılanması üzerine kuruluydu. Savaş esnasında fiziksel zarar gören işletmeler, çalınan techizatlar gibi konular ülke ekonomisine derinden zarar verdi. Zarar gören işletmelerin bir kısmı devlet veya özel sektör tarafından canlandırılmaya çalışıldı, bir kısmı ise tamamen kapatılmıştır.

Yurt dışında çalışan vatandaşların gönderdiği gelirler GSYİH'nın önemli bir kısmını oluşturmakta olup 2017 yılında ki katkının 1,24 milyar Avro düzeyinde olduğu belirtilmiştir.(Kalkınma Bankası)

Ülkede yatırımlar genelde düşük düzeylerde seyretmiştir ve büyük ölçüde yabancı sermaye tarafından finanse edilmiştir. Ülkenin yeniden yapılandırılması için çeşitli kredi programları uygulansa da bu kredi programları genelde küçük ve orta ölçekli firmaları hedeflememiştir. Bürokrasi, karmaşık hukuki altyapı, yasal yaptırımların zayıf olması vb. sebeplerle sermaye arzındaki artış, sınai üretiminde yeterince karşılığını bulamamıştır. Öte yandan, Bosna Hersek'te bankalar tarafından sağlanan krediler çoğunlukla tüketime yönelik olduğundan üretimin arttırılması önündeki engellerden birisidir. Ülke ticaret ve kredi açısından Avrupa'ya oldukça bağımlı durumdadır. İhracatın son yıllarda artış göstermesi (kimyasallar, ağaç ve ağaç ürünleri, tekstil ürünleri) ve ithalatın düşmesi sonucu ülkenin dış ticaret açığı azalmaktadır.

Sektörlerin Bosna-Hersek ekonomisindeki ağırlıkları incelendiğinde, tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinin ülke ekonomisindeki paylarının 2016 yılı itibariyle sırasıyla yaklaşık olarak % 7,8, % 26,8 ve % 65,4 olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir. (CIA World Factbook)

Bosna-Hersek'te ekonominin kayıt altına alınması amacıyla 1 Ocak 2006 tarihi itibariyle her iki entite de tek vergi sistemine geçilmiş ve Katma Değer Vergisi (KDV) uygulamasına

başlanmıştır. Bosna Hersek'te her ürün ve hizmet (sağlık hizmetleri, sosyal sigorta hizmetleri, eğitim vb. sektörlerde istisnalar bulunmakla birlikte) için halihazırda uygulanmakta olan KDV oranı % 17'dir. Bosna Hersek ekonomisi içinde "kayıt dışı" ekonomi yüzdesi oldukça yüksektir. Dünya Bankası tahminlerine göre kayıt dışı ekonomi GSYİH'nin yaklaşık %30 oranında bulunmaktadır.

3.1.Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar ve Organizasyonlar

- *Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu(IMF) üyedir.
- *AB İstikrar ve Ortaklık Anlaşması görüşmelerinin teknik bölümü başarıyla tamamlanmıştır.
- *NATO'nun Barış Programı'na üyedir.
- *İslam Konferansı Örgütüne, Dünya Ticaret Örgütüne gözlemci ülkedir.
- *Orta Avrupa Serbest Ticaret Anlaşmasına-CEFTA taraftır.
- *Bosna Hersek ile Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA- üyeleri İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn, Norveç) arasında 24 Haziran 2013 tarihinde Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır.
- *Birleşmiş Milletler(UN)'e 1992 yılından beri üyedir.
- *Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı(OSCE)'na 1992 yılından beri üyedir.
- *Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası(EBRD)'na 1996 yılından beri üyedir.

3.2.Ülkemiz ile Ticari Anlaşmaları

- *16/9/1996 tarihli Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması.
- *21/1/1998 tarihli Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma.
- *1/7/2003 tarihinde yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması (STA) kapsamında gümrük ve eş etkili vergiler 2007 başından bu yana sıfırlanmıştır.

3.3.Türkiye-Bosna Hersek Ticari İlişkileri

- *Toplam Dış Ticaret Hacmi: 543 milyon ABD Doları.
- *Türkiye'den Bosna Hersek'e Yapılan İhracat: 293 milyon ABD Doları.
- *Türkiye'den Bosna Hersek'e Yapılan İhracat Kalemleri: Buhar ve su kazanları, tekstil, plastik ürünler, ilaç, inşaat malzemeleri.
- *Türkiye'nin Bosna Hersek'den Yaptığı İthalat: 250 milyon ABD Doları.
- *Türkiye'nin Bosna Hersek'den İthal Ettiği Kalemler: Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları, sığır eti, mısır, demir çelik yarı mamuller

3.4. T.C. Temsilcilikleri

- *Saraybosna Büyükelçiliği, +387 33 568 750, embassy.sarajevo@mfa.gov.tr
- *Ticaret Müşavirliği, +387 33 665 988, saraybosna@ekonomi.gov.tr
- *Turizm ve Kültür Müşavirliği, +387 33 550 760, info@turska.ba
- *Mostar Başkonsoloslugu, +387 36 551 209, consulate.mostar@mfa.gov.tr

4.Sektörel Yapı

4.1.Tarım ve Hayvancılık

Ülkede tarımsal arazi hem nitelik hem de nicelik açısından oldukça sınırlıdır ancak temiz ve kolayca erişilebilen zengin yeraltı ve yerüstü su kaynakları bulunmaktadır. Ülke topraklarının % 50,3'ü geniş anlamda tarımsal arazi, % 48,3'ü ise ormanlarla kaplıdır. Ülkedeki tarımsal potansiyelin kısmen kullanılabildiği düşünülmektedir. Tarımsal üretimin her kesiminde modernizasyon ihtiyacı (eski teknoloji ve araç gereçlerin yenilenmesi) ve tarım sektörünün mevcut yapısının iyileştirilmesi konusunda yatırım yapılabilmesi için en önemli engellerden birisi sektörün finansal kaynak ihtiyacıdır. Başta tahıl, et ve süt ürünleri, meyve suları olmak üzere neredeyse tüm tarım ürünlerini ithal eden ülke tarımda net ithalatçı konumundadır.

Hayvancılığın toplam tarımsal üretimdeki payı % 50 dolaylarındadır. Ülke topraklarının büyük bir kısmı (özellikle su kaynakları açısından zengin olan dağlık orta kesim) yem, otlaklar ve iklimsel koşullar göz önüne alındığında büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, et-süt ve çiftlik üretimi açısından elverişlidir. Ancak, hayvancılıkta da varolan potansiyel yeterince kullanılmamaktadır. Çok temiz nehirleri üzerinde balık yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Alabalık ve sazan yetiştiriciliği bir hayli gelişmiş durumdadır. (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

4.2.Ağaç ve Orman Ürünleri

Yaklaşık yarısı (% 48,3) ormanlarla kaplı olan ülkede, bir kısım ormanlık arazi mayınlar yüzünden kullanılmamaktadır. Bosna Hersek'teki orman arazilerinin % 80,7'si devlet mülkiyetindedir.

Sert ve yumuşak odun açısından zengin olan; rekabetçi ve kalifiye iş gücüne sahip Bosna Hersek'te ağaç ve orman ürünleri sektörü gerek yatırım gerekse ihracat odaklı üretim açısından önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Ağaç ve orman ürünleri sanayii ülke sanayi üretiminde % 19,6 ile önemli bir paya sahiptir.

Kayın, meşe, dişbudak, çam, köknar, ceviz, elma ve kiraz ağaçlarından ham, yarı ve tam işlenmiş ürün ihracatı yapılmaktadır. Sektörün 2016 yılı ihracatındaki payı % 16,6 olarak gerçekleşmiştir. Sektörde genel olarak özel şirketler faaliyet göstermektedir ve ilkel yöntemler ile üretim yapmaktadırlar. (Ticaret Bakanlığı)

4.3.Sanayi Üretimi

Gıda ve içecekler sektörü, ülkede toplam sınai üretiminde önemli olup metal işleme, demir çelik ve otomotiv parçaları üretim ve ihracatı da önemli bir yer tutmaktadır.

4.3.1.Metal ve Metal İşleme

Metal ve metal işleme sektörü günümüzde 30.000 civarında ki istihdamı ile ülke ekonomisi açısından önemini hala muhafaza etmektedir. Ülkedeki maden rezervlerinin (özellikle demir cevheri, boksit, kurşun, çinko, bakır) katkısı ve eski Yugoslavya döneminde ülkenin savunma sanayii merkezi olmasının da etkisiyle metal işleme sektörü ülkenin geleneksel olarak en güçlü sektörü olarak kabul edilmektedir. Metal sanayii konjonktürel olarak uluslararası piyasalardaki metal fiyatlarındaki değişkenliğe oldukça duyarlı bir seyir izlemekte ve iç piyasada bu dalgalanmalardan etkilenmektedir.

Ülkenin metal işleme sektöründeki birikimi de göz önüne alındığında sektöre giriş yapmak isteyen yatırımcıların bilhassa ortaklık kurma veya özelleştirmeler vasıtasıyla sektör de yatırım yapabilecekleri düşünülmektedir. Hemen her sektörde olduğu gibi metal sektöründe de yabancı sermayenin ülkeye gelmesi ve yatırım yapması için uygun ortam oluşturulmaya çalışılmaktadır. Sektörde katma değeri yüksek üretimin teşviki amacıyla yerli ve yabancı yatırımcılar gerek yeni şirket kurulumu gerekse mevcut işletmelerin dönüşümü konusunda desteklenmektedir.(Ticaret Bakanlığı)

4.3.2.Otomotiv ve Otomotiv Yan Sanayii

2016 yılı itibarıyla ülke ihracatında % 14,3 pay ile üçüncü sırada bulunan makine ve ulaşım araçları sektörünün temel unsurunu otomotiv sanayii oluşturmaktadır. Ülkenin otomotiv sektöründeki şirketlerce motor dişli ve parçaları, yüksek kaliteli metal hassas parçalar, tahrik milleri, fren parçaları ve sistemleri, debriyaj, direksiyon parça ve sistemleri, pompa, filtre, otomotiv elektrik parçaları (sinyaller, röle, elektronik anahtarlar), tekstil ve deri ürünleri, plastik

enjeksiyon parçaları, alüminyum jantlar, aküler, yaylar, vidalar, hortumlar, metal, kauçuk ve plastik bileşenler gibi muhtelif küçük parçalar vb. geniş bir ürün gamında üretim yapılmaktadır.

Otomotiv yedek parçaları sektörü ihracat odaklı bir sektör konumundadır ve üretimin yaklaşık % 90'ı aralarında Almanya, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Slovenya ve Türkiye'nin de bulunduğu 30'a yakın ülkeye ihraç edilmektedir.(Ticaret Bakanlığı)

4.3.3.Tekstil

Tekstil ve ayakkabı üretimi (pamuk ipliği, kumaş, dokuma, konfeksiyon, ham ve işlenmiş deri ürünleri) alanında birikime ve vasıflı bir iş gücüne sahiptir. Tekstil sektörü bugün ülkede birçok küçük üretici vasıtasıyla sürdürülmekte ve çok çeşitlenmiş bir yapı arz etmektedir. Özellikle makine ve teçhizata yapılacak yatırımlarla Bosna Hersek tekstil sektörü dinamik bir gelişim sergileme potansiyeline sahiptir. Ülkede tekstil sektöründe yaklaşık 30.000 kişi istihdam edilmektedir. Tekstil ve tekstil ürünleri sanayinin Bosna Hersek'in toplam ihracatındaki payı 2016 yılında % 13 olarak gerçekleşmiştir. Bosna Hersek tekstil hammaddeleri ticaretinde net ithalatçı konumundadır.(Ticaret Bakanlığı)

4.3.4.İçecek

Tatlı su ve taze meyve-sebze Bosna Hersek'in içecek sektörü açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. İç piyasada içeceklere yönelik talebin yalnızca % 45'inin yerli üretimle karşılanmaktadır. Arz yetersizliği sektördeki yatırım potansiyelinin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Bosna Hersek'te yıllık yaklaşık 400 milyon litre civarında maden suyu tüketilmektedir. Gelecekte şişelenmiş kaynak suyu tüketiminin maden suyu tüketimden daha fazla olacağı beklenmektedir. Ülke zengin tatlı su kaynaklarına sahip olmasına karşın, kaynak suyu ticaretinde net ithalatçı durumundadır. İthalat yapılan ülkeler arasında Hırvatistan ve Slovenya başı çekmektedir. Bosna Hersek'te yılda üretilen 350 milyon litre suyun % 50'si şişelenmiş kaynak suyudur. Ülkede kaynak suyu satışı gerek hacim gerekse değer açısından gazlı içecek satışından daha fazladır.

Ülkede yaklaşık 10.000 meyve bahçesi bulunmaktadır. Verimli toprakları ve ılıman iklimin olduğu bölgelerde çok çeşitli meyve yetiştirme imkanı bulunmaktadır. Bu nedenle Bosna Hersek yüksek kalite meyve suyu üretimi için iyi bir potansiyel barındırmaktadır. Ülke bira ve şarap gibi alkollü içeceklerde de net ithalatçıdır. Biracılıkta yerel üretim iç talebin % 65'ini karşılamakta olup, talep fazlası Hırvatistan ve Sırbistan'dan ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ülkede şarap üretiminin tamamı Hersek bölgesinde yapılmaktadır. Yerli üretim şaraplara göre fiyat avantajına sahip olduklarından dolayı Karadağ ve Makedonya, şarap ithalatının yapıldığı ülkeler arasında önde gelmektedir.(Ticaret Bakanlığı)

4.4.Doğal Kaynaklar ve Madencilik

Ülkedeki zengin maden rezervlerinin kullanımı konusu ekonomi gündeminin en önemli maddelerinden birisidir. 2016 yılında metal cevher ihracatı bir önceki seneye oranla %16 artış ile 24 milyona yükselmiştir.

Ülkedeki çinko ve kurşun rezervlerinin ise 11,7 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmekte olup, bu rezervler Vares, Olova ve Srebrenica'da bulunmaktadır. Ülkede ayrıca tuz, barit, kireç ve kalay madenleri ile ülkenin çeşitli yerlerine dağılmış durumda düşük kaliteli boksit yatakları bulunmaktadır.

Ülkenin termik ve hidroelektrik enerji kapasitesinin yüksek olduğu dikkate alındığında, ülkemiz firmalarının bu konuda daha aktif olunması yönünde çaba göstermelerinin önem arz ettiği değerlendirilmektedir. Tuzla'da bulunan ve soda üretiminde bulunan Soda-So Lukavac üretim tesisleri, 2006 yılında Şişecam iştiraki olan Soda Sanayi tarafından alınmıştır. Halihazırda Türkiye'nin ülkedeki en büyük yatırımları arasında yer alan tesis faaliyetlerini sürdürmektedir.(Ticaret Bakanlığı)

4.5.Enerji

Bosna Hersek elektrik hariç enerji ihtiyacının önemli bir kısmını ithalat yoluyla karşılamaktadır. Savaşın önce 13 hidroelektrik santrali toplam enerji ihtiyacının %40'ını,4 termik santral ise kalan ihtiyacı karşılamaktaydı. 2000 yılında ülkenin enerji üretimi savaş öncesi dönemin % 80'ine ulaşmış ve sonraki dönemlerde daha da toparlanarak artış göstermeye devam etmiştir.

AB mevzuatına uyum çalışmaları çerçevesinde satılan petrol ürünleri içerisinde kükürt değerlerinin düşürülmesi öngörülmesine karşılık, Bosanski Brod rafinerisinde üretilen petrolün yüksek kükürt içeriğinin olması sorun teşkil etmiştir. Bosna Hersek'de petrol ve petrol ürünleri önemli bir ithalat kalemi oluşturmaktadır. Ülkemiz ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında petrol ürünleri ihtiyacının bir kısmı 2008 yılına kadar ülkemizden karşılanmıştır. Enerji sektörü Bosna Hersek'in geleneksel olarak en güçlü sektörleri arasında yer almakta olup, ülkenin enerjiye bağımlı Avrupa pazarlarına yakınlığı da göz önüne alındığında gelişim olanakları ve yatırım açısından kayda değer potansiyel ve fırsatlar barındırmaktadır.

Ülkede henüz yeterince işlenmemiş veya kısmen işlenmekte olan çok çeşitli doğal kaynaklar arasında tahminen 6 milyar ton rezervi olan kahverengi kömür ve linyit, tahmini 6000 megavatlık hidroelektrik enerji potansiyeli, tahminen 2000 megavatlık rüzgar enerjisi potansiyeli, yaklaşık 1,5 milyon metreküp ahşap atıkları, talaş, cips ve yontma ahşabın da dahil olduğu bio-mass enerji, jeotermal ve güneş enerjisi sayılabilir. Ayrıca, ülkede petrol arama çalışmaları da yürütülmektedir.

Ülkede enerji sektörünün ana bileşenleri olarak kömür, elektrik, petrol ve doğalgaz gösterilebilir. Kömür ülkenin en önemli enerji kaynakları arasında yer almaktadır. Linyit ve kahverengi kömür yatakları bütün Bosna Hersek'de bulunmaktadır. Ülkede üretilen kömürün yaklaşık % 90'ı termik santraller tarafından kullanılmakta olup, kalan % 10'luk kısmın çoğu sanayide ve genel tüketimde sarfedilmekte, çok az bir kısmı da ihraç edilmektedir. Enerji sektöründe en az gelişme göstermiş olan sektör doğalgazdır. Halihazırda doğalgaz ihtiyacının tamamı Rusya Federasyonu'ndan karşılanmaktadır.

Bosna Hersek hidro ve termo enerji kaynakları açısından zengin bir ülkedir. Söz konusu enerji kaynaklarından daha fazla yararlanmak için ülkede yeni santraller kurmak amacıyla yatırım ve gelişim projeleri hazırlanmaktadır. Bu projeler kapsamında, bölgede ve Avrupa piyasalarında enerji tedariği açığını karşılamak için yeni tesislerin kurulması ve mevcut olan tesislerin genişletilmesi amaçlanmaktadır. Kalkınma programları kapsamında 15 adet büyük ve küçük hidroelektrik santrali inşası ve 4 santralin de onarım ve genişletilmesi planlanmaktadır.(toplam üretim kapasitesi 2000 MW) Bosna Hersek, bu projelerin gerçekleştirilmesine destek verebilecek stratejik partnerler ve finans kurumları aramaktadır. Ülkenin güneyi rüzgar enerjisi santrallerinin kurulumu açısından en elverişli yerlerdir.(Ticaret Bakanlığı)

4.6.Ulaştırma ve Haberleşme/Telekomünikasyon

Ülkenin yüksek dağlarla kaplı olması ve eski Yugoslavya döneminde yeterli yatırım alamamış olması gibi sebeplerle karayolu ve demiryolu ağı yeterince gelişmemiştir. Olumsuzluklara rağmen, ülkenin diğer ülkelerle ve dış pazarlarla bağlantılarında dört ulaşım modu da halihazırda kullanılabilir. Hırvatistan'ın Ploçe limanı ile Bosna Hersek üzerinden Budapeşte ve Kiev üzerinden Kalaninograd'a ulaşacak olan Koridor Vc otoyol yapımına başlanmıştır ve 2017 yılında Poçitelj-Buna (7,2 km) ve Donja Gračanica-Zenica Tüneli (3,9 km) bölümlerinin yanı sıra, toplam uzunluğu 53 km ve bedeli yaklaşık 280 milyon Avro olan Lasva-Donji Vakuf hızlı yol yapımı öncelikli projeler arasında yer almıştır.

Koridor Vc Projesinin finansmanına yönelik olarak EBRD tarafından kredi sağlanmaktadır. Ayrıca, söz konusu projeye danışmanlık hizmeti sağlanması konusunda Dünya Bankası grubu kuruluşu olan IFC ile sözleşme imzalanmıştır. Projenin finansmanı konusunda uluslararası platformda arayışlar devam etmektedir. Koridor Vc Projesi'nin hayata geçirilmesi konusunda Bosna Hersek'te ve uluslararası toplumda önemli ölçüde kararlılık bulunmaktadır. EBRD'nin yanı sıra finansmana Avrupa Yatırım Bankası, OPEC, KFAER, BH Kalkınma Bankası, BHF Hükümeti (özvarlıklarıyla) katılmaktadır.

2006 yılında satın alınan Talgo tipi hızlı trenleri 2016 yılının sonunda yolcu taşımacılığı başlatarak Saraybosna-Doboj seferlerini düzenli olarak yapmaktadır.

Sava nehri üzerinde Bosanska Gradiska, Bosanski Brod, Orasje ve Brčko limanları bulunmakta olup, bu limanlardan en büyüğü Brčko'dur. Brčko Limanı, Temmuz 2006 tarihinde uluslararası liman statüsü kazanmıştır. Tuna ve Sava nehirleri ile söz konusu limandan Karadeniz'e çıkış mümkün bulunmaktadır.

Ülkede 20'nin üzerinde havalimanı bulunmakta olup, sadece Saraybosna, Tuzla, Banja Luka ve Mostar havalimanları ticari trafiğe açıktır.

Bosna Hersek Kasım 2014 tarihine kadar kendi hava sahasını kontrol etmemekte olup, bu kontrol Sırbistan ve Hırvatistan tarafından sağlanmaktaydı. 13 Kasım 2014 tarihinde Bosna Hersek yaklaşık 10 km yükseklikteki uçuşlarda kendi hava sahasını kontrol etmeye başlamıştır. Bundan sonra planlanan adım 2019 yılına kadar 10 km üzerindeki hava sahasının da kontrolünün elde edilmesidir.

Bosna Hersek'te telekomünikasyon sektörü savaştan sonra en hızlı toparlanan sektörlerden birisi olmuştur. Ülkede internete erişim konusunda önemli bir mesafe kaydedilmiştir.(Ticaret Bakanlığı)

Türkiye ile tarifeli hava ulaşımı THY ve Pegasus Havayolları ile sağlanmaktadır. Düzenli karayolu seferleri ise Metro Turizm ve kamu firması olan Centrotans ile Alpar Turizm aracılığı ile sağlanmaktadır.

4.7.İnşaat ve Müteahhitlik

Bosna Hersek'te müteahhitlik sektöründeki faaliyetler arasında mevcut binaların ıslahı ve yenilenmesi ile yeni binaların yapılması, başta yol (karayolu yapımı ve demiryollarının rekonstrüksiyonu) yapımı olmak üzere altyapı projeleri ve enerji santrallerinin inşası yer almakta olup, söz konusu projelerin gerçekleştirilmesine yönelik olarak teknik bilgi, tecrübe ve finansman açısından yabancı firmaların/kurumların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkede doğalgaz altyapısının geliştirilme projelerinin hızlanması, hem yeni konut yapımı hem de mevcut binaların yenilenmesi/dönüştürülmesi konuları önemli iş fırsatlarını beraberinde getirmektedir. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Avrupa Kalkınma Bankası (EIB) ülkedeki altyapı projelerinin finansmanında önemli rol oynamaktadır.

Bosna Hersek inşaat sektörünün 2010 yılı itibariyle Bosna Hersek'in GSYİH'si içerisinde payı yaklaşık % 10, ihracatında ise % 6 olarak gerçekleşmiştir. İnşaat sektörünün ekonomideki diğer sektörlere de doğrudan etki yaptığı düşünüldüğünde bu sektördeki gelişmelerin ekonominin canlanmasına yönelik olarak doğrudan ve pozitif etkileri olacaktır. Ayrıca uluslararası projelerde çalışmış olan uzman ve işçilerin yurt dışında kazandıkları tecrübeleri ülkelerine getirmeleri sonucunda nitelikli iş gücünün yer aldığı ve sektörün gelişmesine faydalı olduğu söylenebilir.(Bosna Hersek Yabancı Yatırım Tanıtım Ajansı,2018)

Bosna Hersek Yabancı Yatırımlar Hakkında Kanun uyarınca, yabancı yatırımcıların emlak arazisi satın almaları/sahip olmaları hususunda herhangi bir sınırlama bulunmamakta olup, yabancı yatırımcılar da yerel kişiler gibi söz konusu mülklere % 100 sahip olabilirler. Ancak, bu sahipliğin Bosna Hersek'te kuracakları şirket adına olması durumunda mülkiyet edinimi daha hızlı gerçekleşmektedir. (Ticaret Bakanlığı)

Bosna Hersek'in ulaşım altyapısının iyileştirilmesi amacıyla hem FBİH hem de RS'de otoyol projeleri çok önemli olup bu projelerin tamamlanmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bosna Hersek'in mevcut doğalgaz boru hattının safhalar halinde genişletilmesi planlanmakta olup, söz konusu genişletme çalışmalarının 450-500 milyon ABD Doları'na mal olması öngörülmektedir.

4.8.Turizm

Bosna Hersek tarihsel, coğrafi ve kültürel bir miras ve zenginliğe sahiptir. Ülkede kış sporları, kaplıca turizmi ve avcılıktan doğa sporlarına, milli ve doğal parklarda eko turizmden kültür ve inanç turizmine kadar birçok değişik turizm faaliyetinin gerçekleştirilmesi olanağı bulunmaktadır. Ülkenin Adriyatik Denizi'nde 20 km uzunluğunda bir kıyısı bulunmakta olup, bu bölgedeki sahilde çeşitli turistik tesisler bulunmaktadır.

Ülkenin ekonomik kalkınma politikasında turizm sektörüne en öncelikli sektörler arasında yer verilmiş olduğu da hesaba katıldığında, Bosna Hersek'in turizm sektörünün gelişimi açısından önemli bir altyapı ve potansiyele sahip olduğu rahatlıkla öne sürülebilir. Bosna Hersek'e 2016 yılında gelen turist sayısının ülkelere göre dağılımında Türkiye %8,1 pay ile, 4. sıradan 3. sıraya yükselmiştir.(Ticaret Bakanlığı)

4.9.Hizmetler

4.9.1.Basın-Yayın

Savaş nedeniyle önemli derecede sıkıntı yaşayan ve politize olan medyanın yeniden yapılanması konusu önem taşımaktadır. Ülkede 2016 yılı itibariyle 9 günlük gazete, 12 tanesi kamu olmak üzere toplam 42 televizyon kanalı, 148 radyo istasyonu bulunmaktadır. Ülkede toplam 8 haber ajansından Saraybosna'da altı, Bijeljina ve Mostar'da ise birer haber ajansı faaliyet göstermektedir.(Ticaret Bakanlığı)

4.9.2.Bankacılık

Bosna Hersek'te bugün itibariyle 23 banka faaliyette bulunmaktadır. Bosna Hersek'te bankacılık sektöründe yabancı yatırımlar ağırlıklı bir pozisyondadır. 2016 verilerine göre 15 banka bulunan FBİH'de bankaların sermayesinin % 2,6'sı kamuya, % 11,3'si yerli özel sermayeye ve % 86,1'i yabancı özel sermayeye aittir.

Sırp tarafında faaliyet gösteren bankaların mülkiyet yapıları incelendiğinde ise, söz konusu bankaların %99'unun özel mülkiyete, %1'inin ise kamuya ait olduğu görülmektedir. Ayrıca, bankaların hisselerinin % 24,25'i yerli sermayeye, %75,75'si ise yabancı sermayeye aittir. (Bosna Hersek Federasyonu Bankacılık Ajansı)

2015 yılı sonunda Bosna Hersek'te faaliyet gösteren bankaların aktifleri 12,16 milyar Avro iken, 2016 yılı sonunda söz konusu rakam 12,8 milyar Avro'ya ulaşmıştır. Ayrıca, anılan bankalardaki sermaye miktarı da 2015 yılında 1,73 milyar Avro'dan 2016 yılında 1,84 milyar Avro'ya ulaşmıştır. 2015 yılında bankalarda bulunan mevduat hesapları 8,15 milyar Avro iken, 2016 yılında bu rakam artarak 8,75 milyar Avro'ya ulaşmıştır. Bosna Hersek'te halihazırda faaliyet gösteren bankalara ilişkin olarak Bosna Hersek Merkez Bankası tarafından hazırlanmış olan güncel bilgileri içeren listeye (<http://www.cbbh.ba/Content/Read/7>) adresinden ulaşılabilir. (Bosna Hersek Federasyonu Bankacılık Ajansı)

4.9.3. Perakendecilik

Savaş sonrasında önemli ölçüde canlanan perakendecilik sektörünün GSYİH içindeki payı 2005 yılında % 14'e yükselmiştir. Devlet, savaş sonrasında sektörden çekilmiş veya faaliyet gösterdikleri yerleri özel sektör kuruluşlarına kiralamak zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda küçük işletmeler sektöre hakim duruma gelmişlerdir. Sektöre 2000 yılından bu yana özellikle Hırvat, İtalyan, Sloven ve Fransız sermayesi girmiş olup, hipermarket düzeyinde perakendecilik büyük ölçüde bu gruplar tarafından kontrol edilmektedir. Bununla birlikte, 1993 yılında Tuzla'da kurulan ve tamamen yerel sermayeli olan 'Bingo doo Export Import Tuzla' şirketi, son dönemde büyük atılım gerçekleştirerek, ülke çapında açtığı 158 marketi ve 4.500'ün üzerinde çalışanı ile, ülkenin en büyük yerel mağaza zinciri haline gelmiştir. Perakende sektöründe önde gelen zincir marketler arasında Bingo, Konzum, FIS, Robot, Penny, Amko, Hose, Tropic ve Maxi (Delhaize Group) yer almaktadır.

Büyük marketlere ürün satan Türk firmalar ile yapılan görüşmelerde, söz konusu satışlarda kar marjının yüksek olmadığı; ancak, ürünün daha iyi tanıtılmasına katkı sağladığı bilgisi alınmıştır. (Ticaret Bakanlığı)

4.10. Sağlık Hizmetleri

Bosna Hersek sağlık sisteminde kamu ve özel sektör düzeyinde tedavi ihtiyaçlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Tomografi, MR gibi tetkiklerin yapılabilmesi için kendilerine verilen randevu sürelerinin ortalama 3-4 ay civarında olması nedeniyle özel sağlık kuruluşları önem kazanmaktadır. Bosna Hersek'te 30 kamu, ve 5 üniversite hastanesi bulunmaktadır. Ülkedeki toplam doktor sayısı 7.255'dir. Ülkede 1000 kişiye düşen doktor sayısı 2,05 ve yatak sayısı ise 3,3 düzeyindedir. Bosna Hersek'ten yurt dışına tedavi amacıyla hasta gönderilen ülkeler arasında başta Hırvatistan, Sırbistan ve Karadağ yer almaktadır.

Ülkedeki sağlık hizmetlerinin genel durumu göz önünde bulundurulduğunda, sağlık turizmi açısından potansiyeli olduğu şirketlerimiz açısından değerlendirilmelidir. Bosna Hersek'te açılan (Acıbadem, Memorial, Bahçeci, Medikalpark gibi) Türkiye sermayeli özel hastanelerin şube ve temsilcilik ofislerin sayısının artmasıyla Türk sağlık turizmi de hızla önem kazanmaktadır. (Ticaret Bakanlığı)

5.Nüfus ve İş Gücü Yapısı

Ülke de Boşnaklar % 48, Sırp lar % 37.1, Hırvatlar % 14.3, diğer grupların da % 0.6 yoğunlukta olduğu tahmin edilmektedir. İşgücü Batı standartlarına göre daha ucuzdur. 2017 tahminlerine göre 1,5 milyonu geçen işgücü içerisinde % 19 tarım, % 30 sanayi, % 51 ise hizmet sektöründe istihdam edilmektedir.

Üniversiteli öğrenci sayısı artmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda genel ve meslek eğitimindeki eksiklikler ve göç nedeniyle özellikle inşaat, bilişim teknolojileri ve sağlık sektörlerinde ciddi işgücü kaybına uğranılmıştır. İşçilik vergileri oldukça yüksektir ve bu durum yeni işçi alımını teşvik etmemekte ve kayıt dışı işçiliğin artmasına neden olmaktadır.

Bosna-Hersek 2017 yılı tahminlerine göre işsizlik oranı % 20.5 olup, % 67.8 olan 15-24 yaş arasındaki işsizlik oranı ile ülke dünya sıralamasında birinci konumdadır. (Ticaret Bakanlığı, 2018)

6.Dini Yapı

% 40 Müslümanlar, % 31 Ortodokslar, % 15 Katolikler, % 4 Protestanlar ve % 10 da diğerleri oluşturmaktadır. (Ticaret Bakanlığı, 2018)

7.Ülkeye İhracat Nasıl Yapılır?

Ülkemizle Bosna Hersek arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması gereğince, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren, ülkemizden Bosna Hersek'e yapılan ihracatta tüm ürünlerde gümrük vergileri sıfırlanmıştır. İhracatçılarımız, ihracatta sadece %17 KDV ödeyeceklerdir. Söz konusu durumdan yararlanabilmek için ürünlerin EUR1 sertifikası eşliğinde ihraç edilmesi gerekmektedir olup, söz konusu sertifikanın olmaması durumunda, Bosna Hersek'in üçüncü ülkelere uyguladığı vergi oranları uygulanacaktır.(Ticaret Bakanlığı)

8.Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

Çoğu ürünü ithal eden Bosna Hersek, dış ticaret uygulamalarına bakıldığında genel olarak sorun çıkartmayan ve ticaret ortamı için uygun bir dış ticaret mevzuatı olduğu görülmektedir. Gümrük idarelerini tek bir çatı altında toplamıştır.

Ülkemiz ile Bosna Hersek arasında Serbest Ticaret Anlaşması imzalandıktan sonra iki ülke arasındaki dış ticaret hacmi önemli bir artış göstermiştir. Bu Anlaşmaya göre; Bosna Hersek'e ihracatta tüm gümrük vergileri ve eş etkili vergiler sıfırlanmıştır. İthalatta tarife dışı vergiler ve ülkemiz ihracatçılarına sıkıntıya sokabilecek tarife dışı engeller yoktur. Bosna Hersek'in uyguladığı herhangi bir anti-damping uygulaması da bulunmamaktadır. İhracatta da alınan herhangi bir fon ya da vergi bulunmamaktadır.

Ülkeye yatırım amaçlı gelen yabancı sermayeye ait mal ve ekipmanlar, Bosna Hersek'de gerçekleştirilecek rehabilitasyon ve onarım projeleri için getirilecek mal ve ekipmanlar, ihraç kaydıyla yapılan ithalat, yatırım amaçlı getirilen komple tesis ve makine ithalatı, yolcu beraberinde getirilen eşya, insani yardım kuruluşları tarafından getirilen ürünler, promosyon ve tanıtım amaçlı getirilen ürünler, numuneler, mektup ve posta yolu ile gelen ürünler, eğitim araç gereçleri, uluslar arası organizasyonlarda tüketilecek malzemeler gümrük vergisinden muaftır.(Ticaret Bakanlığı)

8.1.İthalat Rejimi

Bosna Hersek'e ithalatta gümrük vergileri % 0-15 arasında değişmekte olup, ithalatta % 1 gümrük harcı alınmaktadır. Gümrük vergileri ortalaması % 6,5 düzeyindedir. Belirli bazı gıda ürünlerinde gümrük vergisinin yanı sıra ithalatta bazı petrol ürünlerinden, alkolsüz

içeceklerden, bira, Şarap ve diğer alkollü içeceklerden, etil alkol ve kahveden prelevman (excise taxes) alınmaktadır. Bosna Hersek'in ithalatında baŐlica ölkeler; Almanya (%12,4), İtalya (%11,8), Sırbistan (%11,3), Hırvatistan (%10,0), Törkiye (%4,3 payla 8. sıradadır). (Ticaret Bakanlığı, Bosna-Hersek Ticari Ateşeliği, 2018)

8.2.Serbest Bölgeler

Bosna Hersek'te kaydı olan bir ya da daha fazla yerli ya da yabancı yasal Şirket bir serbest ticaret bölgesi oluşturabilirler. Serbest bölgede faaliyet gösteren işletmeler, emekle ilgili vergiler hariç diğer tüm vergilerden muaftır. Her türlü mal serbest bölgelere gümrüksüz ithal edilebilmektedir. Ancak, serbest bölgeden ihraç edilecek ürünün değerinde en az % 50 oranında bir artış olmalı, katma değer yaratılmalıdır.(Ticaret Bakanlığı)

9.İŞ İnsanlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Bosna-Hersek uzun yıllar Türk Kültürünün etkisi altında yaŐadığından kültürel olarak pek çok benzer yönlerimiz vardır. Firmalarımızın birbirlerini fiyat kırarak baltalamamaları, pazarı bozmamaya çalıŐarak kaliteli ürünlerle pazardan pay almaya çalışmaları doğru olacaktır.

9.1.Şirket Kurulumu :

Şirket kuruluşlarına, faaliyetlerine ve Şirket faaliyetlerinin sona erdirilmesine, Şirket türlerine, Őirketin hak, yetki ve sorumluluklarına dair düzenlemeleri içeren kanunlar her iki entitede de farklıdır.

ŞİRKET TÜRLERİ	BOSNA HERSEK FEDERASYONU	SİRP CUMHURİYETİ
Sınırsız sorumlu (Őahıs) Şirketler (d.n.o.)	En az iki kişi (yerli veya yabancı) tarafından kurulur. Kuruluş sermayesine her ortak eŐit olarak katkıda bulunur. Gerekli asgari bir sermaye yoktur.	En az iki kişi tarafından kontrat esasına göre kurulur. Gerekli asgari bir sermaye yoktur.
Sınırlı sorumlu (limitet) Şirketler (d.o.o.)	Bir veya daha fazla kişi tarafından kurulabilir. Asgari sermaye 2,000 KM (yaklaşık 1000 EUR).	Şirketi 1'den 30'a kadar kişi kurabilir. Asgari sermaye 2,000 KM (yaklaşık 1000 EUR) .
Komandite Ortaklıklar (k.d.)	Minimum 1 sınırlı ortak, 1 genel ortak olmak üzere iki kişi tarafından kurulur. Sınırlı ortak bütün varlığıyla Őirketin borçlarından sorumludur.	En az 1 kiŐinin sınırsız sorumluluğu vardır.
Sınırsız Sorumlu Anonim Şirketler (d.d.)	Bir veya daha çok kişi tarafından kurulabilmektedir. Şirket bütün mal varlığıyla borçlulara karşı sorumludur. Asgari sermaye miktarı 50,000 KM'dir (yaklaşık 25.000 EUR).	İki kuruluş türü vardır: Şirket bir anda kuruluyorsa, 1'den 50'ye kadar kişi kurabilir (asgari sermaye 10.000 KM – 5000 EUR); aŐamalı kuruluyorsa, 2 veya daha fazla kişi kurabilir(20.000KM-10.000€)

BH ekonomisinin önemli yapısal konularından biri iç piyasada rekabetçi iş ortamının yaratılmaması ve yabancı yatırımlara yeterli teşvik ve güvencelerin sunulmamasıdır. Ülkenin ekonomi alanındaki önceliklerini AB'ye entegrasyon süreci finansal yapının sağlamlaştırılması kamu reformu ve ülkenin AB üyeliği önündeki ön şartlardan biri olan Dünya Ticaret Örgütü üyeliği teşkil etmektedir.

9.2.Para Kullanımı

Resmi para birimi Konvertibale Mark (KM, BAM). 1 KM = 100 fennig olarak değer bulmaktadır. Demir paralar: 5, 10, 20 ve 50 fennig ile 1 ve 2 KM şeklindedir. Kağıt paralar ise 1, 5, 10, 20, 50, 100 ve 200 KM olarak tedavülde bulunmaktadır. KM döviz kuru EURO'ya endekslenmiş olup, sabit olarak 1Euro=1,96KM 'dır. Döviz değişimi bankalar, postaneler ve döviz ofislerinden yapılabilmektedir.

9.3.Pasaport ve Vize İşlemleri

Bosna-Hersek Türkiye'ye vize uygulamamaktadır.

9.4.Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Resmi tatiller: 1-2 Ocak Yeni Yıl Tatili, 1 Mart Bağımsızlık Günü, 1-2 Mayıs Uluslararası İşçi Bayramı, 25 Kasım BH Milli Günü ve Cumartesi ile Pazar günleridir.

Dini tatiller: Ortodoks Dini Bayramı(Noel), Sırp Yılbaşı, 21 Nisan Katolik&Ortodoks Dini Bayramı(Paskalya), Ölenler Günü, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, 25 Aralık Katolik Dini Bayramı(Noel).

Bu tatiller süresince bazı kurumlar çalışmaya devam etmektedir.Ancak dini bayramlarda çalışılmamaktadır.

Çalışma saatleri işyerlerine göre değişmekle birlikte resmi daireler ve firmaların çalışma saatleri için genel uygulama 08:00-16:00 saatleri arasındadır.

Bankalar: Haftaiçi 08:30 – 19:00 , Cumartesi 09:00 –13:00

Postane: Her gün 07:00 – 16:00 (20:00 Merkez Ofis)

Bakkallar: Her gün 08:00 – 22:00

Semt pazarları: Pazartesi-Cumartesi 07:00 – 17:00 , Pazar 07:00 – 16:00

Alışveriş Merkezleri: Pazartesi-Cumartesi 08:30 – 23:00 , Pazar 08:30 – 22:00

9.5.Kullanılan Lisan

Ülkede Boşnakça konuşulmaktadır. İş görüşmesi yapmak için Boşnakça bilmiyorsanız tercümana ihtiyaç duyabilirsiniz. İngilizce, Almanca gibi lisanlar Bosna Hersek'te fazla yaygın değildir.

9.6.Zaman Dilimi & Ülke Telefon Kodu

Yaz saati uygulaması Mart ayının son pazarı, kış saati uygulaması ise Ekim ayının son Pazar günü yürürlüğe girmektedir. Bosna Hersek'in ülke telefon kodu: + 387, Saraybosna'nın alan kodu (0)33'dür.